

samenwerkingsverband
plattelandsgemeenten

Agenda Platteland
2021

AGENDA PLATTELAND

Oplossingen voor de grote opgaven van Nederland

Benut de ruimte en kracht van het platteland!

Energie, wonen, zorg, onderwijs, klimaat: op allerlei fronten staat Nederland voor grote opgaven met stijgende urgentie. Opgaven die vragen om visie en een lange adem, om ruimte en kracht. Het platteland heeft die ruimte. En die kracht: de inwoners van plattelandsdorpen hebben een sterk organiserend vermogen en zijn goed in staat om grote en innovatieve projecten aan te pakken voor de verduurzaming van ons land.

Om die kracht en ruimte te kunnen blijven bieden en benutten, moeten we voor het platteland zorgen. De juiste voorwaarden creëren. Daarom zet de P10 zich in voor een robuust platteland met vitale dorpen en namen we het initiatief tot de Agenda Platteland.

Robuust platteland met vitale dorpen

Van klein tot groot. Van een schoonmaakactie in de buurt tot het oprichten en runnen van een zorgcoöperatie. Elke keer merk ik weer dat inwoners van onze plattelandsgemeenten hun schouders zetten onder ideeën en plannen voor hun dorp en gemeenschap. Stelt u zich eens voor hoeveel kracht dat is, in al die gemeenten, in al die dorpen, en wat er zou gebeuren als we die konden bundelen en inzetten voor de grote opgaven in ons land.

Als P10 kennen we als geen ander het potentieel daarvan, de onschatbare waarde en tegelijkertijd de kwetsbaarheid. Daarom is onze Strategische Agenda helemaal gericht op het behoud van onze kracht en pracht. We werken daar op drie sporen aan: Leefbaar, Sociaal en Duurzaam platteland. Daarin benutten we de creativiteit en het organisatievermogen van onze inwoners, vergaren en delen we kennis, ontwikkelen we nieuwe instrumenten, maken we ons sterk voor een faciliterende overheid en nemen we de totale omgeving mee. Dat is ons kompas. Zo houden én versterken we dat robuuste platteland met die vitale dorpen.

Dat robuuste platteland met die vitale dorpen is voor heel Nederland van levensbelang. Want we hebben ze hard nodig voor de grote opgaven waar we met z'n allen voor staan. Daarom deed ik in 2018 bij ons tienjarig bestaan de

oproep om samen met het rijk een Agenda Platteland op te stellen. Om samen plannen te smeden. Om concreet te maken wat we willen en kunnen realiseren voor Nederland en hoeveel investeringen dat vraagt. Om er samen voor te zorgen dat het platteland leefbaar blijft, dat mensen er prettig kunnen blijven wonen, dat het zijn kracht behoudt en dat we in samenhang zorgen voor het beste gebruik van de beschikbare ruimte.

We hebben de daad bij het woord gevoegd. U leest hem nu, de Agenda Platteland. In de volgende hoofdstukken ziet u welke punten wij op de agenda zetten. Per punt leest u een uitgebreide toelichting in het bijbehorende document Onderbouwing thema's en agendapunten Agenda Platteland. Ik nodig u van harte uit om hier samen met ons, in het belang van het land, van stad én platteland, de mouwen voor op te stropen.

voorzitter van de P10 en burgemeester van Opsterland

De ruimte van het platteland

Voordat we de agendapunten induiken, willen we stilstaan bij een van onze grote krachten: onze ruimte.

Nieuwe natuur en bos, woningbouw, wind- en zonne-energie, aanpassingen in het kader van klimaatadaptatie, kringlooplandbouw en meer plattelandsrecreatie: bij allerlei ontwikkelingen is ruimte van essentieel belang en staat die ruimte daarom hoog op de verlanglijst. Die ruimte kan het platteland bieden. Daarbij is het belangrijk dat we de verschillende opgaven in onderlinge samenhang beschouwen. Wij kiezen daarom voor een integrale benadering, waarin we gaan voor kwaliteit, lange termijn en circulaire economie, op basis van gelijkheid met onze partners en met ruimte voor de kracht van de plattelandsgemeenschappen. En steeds bewaken we de balans met de kwaliteiten van het landschap. In de agendapunten wordt dit verder uitgewerkt.

In Panorama Nederland schetst het College van Rijksadviseurs een optimistisch en aantrekkelijk toekomstbeeld: een Nederland dat voor iedereen uiterst herkenbaar blijft en toch op allerlei terreinen fundamenteel anders werkt. Deze slag kunnen we als platteland alleen maken als het rijk voldoende aandacht heeft voor de typische plattelandsopgaven. Wij vragen het rijk daarom oog te hebben voor onze specifieke positie en ons te ondersteunen om dit op gepaste wijze voor elkaar te krijgen. Zo houden we in de toekomst een vitaal platteland.

Ruimte voor ontmoeten

Ruimte is ook een belangrijke pijler onder die andere kracht van het platteland: de creativiteit en het organisatievermogen van de inwoners in onze dorpen. Elkaar ontmoeten is daarvoor cruciaal. Als plattelanders elkaar niet kunnen ontmoeten, verliest de gemeenschap zijn kracht. Ontmoetingsruimten op het platteland zijn en blijven daarom essentieel.

Leefbaar platteland

Op een leefbaar platteland hebben inwoners en ondernemers de voorzieningen die ze nodig hebben en die ze wensen om te leven en te werken. Het is een plek die bereikbaar is, ook met snel internet, waar je kinderen naar school kunnen en de supermarkt niet te ver weg is en waar die toerist komt die juist dat zoekt wat hier te vinden is (de gast die past). Voor boeren is het een plek waar ze de tijd en ruimte krijgen om te vernieuwen.

De leefomgeving staat onder druk, door onder meer krimp, vergrijzing, leegstand en een huisartsentekort. Voorzieningen verdwijnen, reisafstanden nemen toe. Bedrijventerreinen zitten op slot en jongeren trekken weg omdat ze (onterecht) weinig carrièrekansen zien. Boeren staan aan de lat voor een enorme transitie en krijgen daar weinig tijd voor. Tegelijkertijd wordt het platteland de laatste tijd weer aantrekkelijker gevonden en verwachten we door corona dat steeds meer mensen hier graag willen wonen. Want hier is ruimte en afstanden worden minder belangrijk. Glasvezel en 5G zorgen ervoor dat je iedereen op de wereld live kunt spreken. Zo goed als alles kun je regelen via je laptop. Uit vrijwel elk gebied vlieg je binnen 4 uur naar Londen, Berlijn of Parijs. Er ontstaan allerlei platforms, van deelauto's bijvoorbeeld. Meer en meer ouders willen dat hun kinderen kunnen slootjespringen en in een gezonde en veilige omgeving opgroeien.

Voor een leefbaar platteland werkt de P10 aan diverse thema's, zoals bereikbaarheid, werken & economie, voorzieningen, landbouw & agrarische sector en toerisme. Voor een aantal daarvan zetten we punten op de Agenda Platteland.

Fysieke bereikbaarheid & vervoer

Vaker en verder reizen naar voorzieningen en steeds minder bussen: bereikbaarheid is een groot en groeiend issue op het platteland. Tegelijkertijd zien we allerlei kansrijke ontwikkelingen: de elektrische step, snelle e-bikes, platforms als Uber en slimme combinaties van leerlingen- en andere vormen van vervoer. Ook in het combineren van goederen- en personenvervoer is veel winst te halen. Strenge regels houden dit echter tegen.

Daarom zetten we dit op de Agenda Platteland:

- 1 Landelijke souplesse en ondersteuning voor combivervoer goederen en personen

De kracht van het platteland zit in veel ruimte en ons grote zelforganiserende vermogen. Én in innovatie en bedrijvigheid: bijna 40% van alle bedrijven in Nederland zit op het platteland.

Digitale bereikbaarheid

Zorg, onderwijs, de bank, dienstverlening van de overheid, bestellen van levensmiddelen: op alle fronten neemt de digitale component in ons leven rap toe. Steeds vaker is zelfs alleen een digitale variant beschikbaar. Bijvoorbeeld omdat het filiaal van de bank sluit of omdat er wereldwijd een virus uitbreekt. Snel internet hebben is dan een eerste levensbehoefte. Duizenden gezinnen en bedrijven hebben dit nog steeds niet en staan daardoor buiten het maatschappelijke en economische verkeer.

Daarom zetten we dit op de Agenda Platteland:

- 2 **Verdergaande digitalisering platteland:** met name voor die delen van het platteland waar de aanleg van glasvezel niet rendabel is voor marktpartijen

Werken & economie

In steden is nauwelijks meer plek voor bedrijven. De ruimte is nodig voor de woonopgave. Op het platteland hebben we volop ruimte en zijn bedrijven zeer welkom. Want ze leveren een belangrijke bijdrage aan onze dorpen. Alleen...op het platteland zitten veel bedrijventerreinen op slot.

Daarom zetten we dit op de Agenda Platteland:

- 3 **Investeren in bedrijventerreinen op het platteland met een goede landschappelijke inpassing, ontsluiting en voorzieningen**

Op het platteland is het werkloosheidspercentage lager dan in de stad. Toch trekken jongeren naar de stad. De regionale platforms die verantwoordelijk zijn voor het arbeidsmarktbeleid in ons land focussen vooral op stadsregio's, plattelandsondernemers zijn niet aangehaakt.

Daarom zetten we dit op de Agenda Platteland

- 4 **Subregionaal arbeidsmarktbeleid om jeugd en jonge professionals te interesseren voor carrières op het platteland**

Toerisme

In diverse dorpen kunnen voorzieningen blijven bestaan dankzij de toeristen die er komen. Inwoners profiteren hiervan en dat heeft een positieve invloed op het vestigingsklimaat voor inwoners en bedrijven. Tegelijkertijd slaat het toerisme soms ook door, met juist ongewenste effecten op de leefbaarheid. Dat zagen we in Amsterdam maar ook in een aantal kleine dorpen. Zowel het platteland als onze steden hebben belang bij een verdere spreiding van het toerisme.

Daarom zetten we dit op de Agenda Platteland:

- 5 **Een landelijke toeristische gebiedsmarketingcampagne voor het Nederlandse platteland**

Landbouw en agrarische sector

De landbouw is een belangrijk sector en drager van landschap en leefbaarheid op het platteland. We zien dat boeren tijd en ruimte nodig hebben om de transitie te maken die noodzakelijk is en dat het voor agrariërs mogelijk moet worden om op een gezonde manier te stoppen met hun bedrijf. We zetten ons daarom onder andere in voor gemeentelijke vrijheid op het gebied van ruimtelijke functiewijziging in het buitengebied, en investeringen in onderzoeken en nieuwe technieken.

Omdat dit voor het platteland een belangrijk thema is, komen we met een separate uitwerking voor de agrarische sector.

Sociaal platteland

Als je 'platteland' zegt, zeg je 'sociaal'. Dan zeg je 'naar elkaar omzien, elkaar groeten, elkaar helpen, samen leuke, goede, slimme dingen doen voor je burens, de vereniging, het dorp'. Met kleine gebaren en met grotere initiatieven, zoals de zorgcoöperatie. Onder sociaal verstaan we ook een leuk en betaalbaar huis kunnen vinden dat aansluit op je woonbehoefte van dit moment. Dat je naar de tandarts, huisarts, verloskundige of fysiotherapeut kunt. Dat je boodschappen doet bij lokale winkels en vrijwilligerswerk in het zwembad, elkaar ontmoet in het dorps huis of de plaatselijke kroeg.

Onze sociale structuur is de bron van onze grootste kracht: zelfredzaamheid en organiserend vermogen*.

In die kracht zien we richting de toekomst wel grenzen. Wie zorgt straks voor wie als dorpsgenoten steeds ouder worden, van zorgbieder zorgvrager worden, en er steeds minder jongeren zijn? Als we de kracht van het platteland willen inzetten voor de grote opgaven van ons land, moet die kracht wel in stand blijven.

De zo kenmerkende sociale structuur en kracht behouden en versterken: met dat doel werken we voor een sociaal platteland aan diverse thema's, zoals bereikbaarheid van zorg, wonen en ontmoeting en jagen we crosssectorale samenwerking en eigenaarschap aan.

Voor een aantal thema's zetten we punten op de Agenda Platteland.

Vergrijzing

In P10-gemeenten wonen relatief meer ouderen dan in de rest van Nederland. De zogenaamde 'grijze druk' is op het platteland 42%, dat is maar liefst 10% hoger dan in de rest van Nederland. Een flink aantal gepensioneerden verhuist na het afsluiten van hun loopbaan van de stad naar het platteland. En door die toenemende vergrijzing hebben steeds meer mensen hulp nodig terwijl er steeds minder mensen in staat zijn om anderen te helpen.

* Uit onderzoek van de Wageningen Universiteit blijkt dat de inwoners van plattelandsdorpen een sterk organiserend vermogen hebben en dat ze goed in staat zijn om grote en innovatieve projecten aan te pakken voor de verduurzaming van ons land.

Eerste- en tweedelijnszorg

Gemeenten op het platteland kennen in de betaalbaarheid, beschikbaarheid en bereikbaarheid van eerste- en tweedelijnszorg een aantal specifieke risico's. Denk aan de reisafstanden, beperkte omvang van de beroepsbevolking en toenemende vergrijzing. Nieuwe, innovatieve zorg- en financieringsvormen zijn nodig om de zorg ook op lange termijn betaalbaar, beschikbaar en bereikbaar te houden. Er is al veel mogelijk, er is draagvlak om samen te werken en we zijn gestart, maar er zijn ook drempels.

Daarom zetten we dit op de Agenda Platteland:

- 6** **Betere en bereikbare eerste- en tweedelijnszorg:** stimuleren en ondersteunen van ingezette samenwerking tussen gemeenten, ziekenhuizen, kennisinstutten, zorgkantoren en zorgverzekeraars, door samen te werken aan een integrale toegang tot zorg, voorzieningen en ondersteuning (1 loketfunctie), en dit te faciliteren met wetgeving, verantwoordelijkheden en geldstromen met maatwerk per regio

Wonen

De druk op de woningmarkt is enorm. Met de ruimte die we hebben op het platteland kunnen we een grote rol spelen in de oplossing. Nu meer dan ooit. Door te investeren in wonen op het platteland kunnen we passende duurzame huisvesting realiseren voor plattelandsbewoner en stedeling. Het platteland heeft naast een nieuwbouwopgave ook een grote en kenmerkende opgave op het terrein van herstructurering, verduurzaming en levensloopgeschikt maken van de huidige woonvoorraad. De opgave is complex, door het relatief hoge aandeel particuliere woningen op het platteland.

Daarom zetten we dit op de Agenda Platteland:

- 7** **Volkshuisvestingsfonds om samen te investeren in nieuwbouw, sloop, verduurzaming, herstructurering bestaande woningvoorraad en alternatieve innovatieve woonvormen op het platteland**

Bereikbaarheid spoedeisende hulp en aanrijtijden ambulances

Er zijn zorgen over de aanrijtijden van ambulances en de bereikbaarheid van spoedeisende hulp in plattelandsgemeenten. Deze moeten op zijn minst aansluiten bij de wettelijke kaders.

Duurzaam platteland

Meer regenval, extremere stormen en langere periodes van droogte en hitte. De klimaatverandering heeft grote invloed op het platteland, onze landbouw en natuurgebieden. Tegelijkertijd dragen we met onze ruimte en initiatieven bij aan klimaatadaptatie, de energietransitie, het realiseren van kringlooplandbouw en nieuwe natuur. En spelen er discussies rondom stikstof en PFAS. Duurzaamheid is een hot item op het platteland. We waken ervoor dat de unieke landschappelijke kwaliteiten in deze 'strijd' niet verloren gaan.

De ruimte van het platteland en de vele initiatieven van plattelandsbewoners zijn voor de verduurzaming van ons land van enorme waarde.

In ons gebied schieten de lokale energiecoöperaties als paddenstoelen uit de grond. Deze dragen niet alleen bij aan de energietransitie. Met hun opbrengsten zijn ze ook sociaal innovatief: ze maken andere initiatieven op het platteland mogelijk, bijvoorbeeld op het gebied van leefbaarheid of sociale cohesie. We zien dat ze onze ondersteuning nodig hebben. Beperkende regelgeving staat hen in de weg, bijvoorbeeld om te kunnen opboksen tegen de grote energiereuzen.

Voor een duurzaam platteland zetten we op deze thema's in. Voor een aantal daarvan zetten we punten op de Agenda Platteland.

Energietransitie

Op het platteland leveren vele lokale energiecoöperaties een actieve bijdrage aan de energietransitie. De opbrengst van de energieproductie komt ten goede aan lokale gemeenschappen en ze zorgen dat de landschappelijk ingreep beperkt blijft. Om dit te behouden en versterken, hebben deze energiecoöperaties ondersteuning nodig. Want ze lopen nu tegen een aantal muren op, in wet- en regelgeving op het gebied van energie en warmte, en in het elektriciteitsnetwerk.

Daarom zetten we dit op de Agenda Platteland:

- 8 Energiecoöperaties beter positioneren, beperkende regelgeving (zoals de Energiewet en Warmtewet) wegnemen en voorkomen dat marktpartijen voorrang krijgen. Randvoorwaarde hierbij is de verzwaring van het energienetwerk en realisatie van voorzieningen voor de opslag van warmte en energie.

Warmtetransitie en verduurzaming woningen

De warmtetransitie is voor plattelandsgemeenten extra uitdagend. Lage woningdichtheid maakt het verwarmen van woningen met een warmtenet vaak onrendabel en extra investeren in andere opties is moeilijker in verband met de lagere woningwaarde. De bereidheid om te investeren in de eigen woning is bovendien lager door de gemiddeld hogere leeftijd van bewoners. Het risico van armoede door te hoge energiekosten ligt op de loer.

Daarom zetten we dit op de Agenda Platteland:

- 9 Financieringsinstrument warmtetransitie voor verduurzaming particulier woningbezit op platteland en in lintbebouwingen

Klimaatverandering en -adaptatie

Klimaatverandering, landbouwtransitie, stikstof, PFAS: vanuit allerlei dossiers zijn maatregelen in de leefomgeving nodig. Willen we het platteland vitaal houden, dan moet dit in samenhang met andere opgaven gebeuren. Een integrale aanpak voor klimaatverandering is vooral gebaat bij gebiedsgericht werken en bij experimenteerruimte voor initiatieven van inwoners en gebruikers van het gebied. Voor de aanpak van grotere opgaven maken we gebruik van instrumenten die vooral systeempartijen in staat stellen hier rol en middelen in te pakken.

Daarom zetten we dit op de Agenda Platteland:

- 10 Ruimte voor de kracht van lokale gemeenschappen en krachtige agrarische bedrijven bij de aanpak van klimaatverandering en wateradaptatie (door rijk en provincie)

Mens en natuur

De natuur en biodiversiteit staan onder druk in ons land. En laat dat nu net zijn wat overvloedig aanwezig is op het platteland. De natuur is belangrijk, niet alleen voor inwoners en bedrijven op het platteland, ook voor stedelingen. Het draagt bij aan de mentale en fysieke gezondheid van mensen en is een leefomgeving voor diverse planten en dieren. Natuur zorgt voor een prettige omgeving om in te wonen, werken en recreëren. Het behoud van de natuur en de biodiversiteit is een zorg van ons allemaal, niet alleen van de plattelanders.

Vanaf hier samen verder!

De urgentie stijgt. In Nederland én op het platteland. In de opgaven én in de oplossingen. Het platteland heeft veel te bieden, oplossingen voor de grote opgaven van ons land zijn op en met het platteland te vinden. Ze zitten in onze ruimte en in onze organisatiekracht. Die behouden en versterken lukt alleen als we het samen doen. Deze Agenda Platteland is daarvoor een start. Vanaf hier trekken we samen op. Om dat maximale kans van slagen te geven, zetten we ook de volgende punten op de Agenda:

- **We werken vanuit een gezamenlijk perspectief**

- Vertrouwen is de basis. We werken in verbinding met de eigenaren van initiatieven en bieden ruimte voor initiatieven vanuit vitale gemeenschappen.
- We werken integraal.
- We werken samen: als één overheid en met maatschappelijke organisaties en bedrijven.
- Het kan wél is onze mindset.

- **met voldoende geld***

- Er zitten voldoende middelen in het Gemeentefonds voor uitvoering van de huidige taken.
- Nieuwe taken komen met knaken.
- Budgetten voor specifieke lokale opgaven en sociale gemeenschappen. De in deze agenda opgenomen voorstellen vragen om een bedrag van een half miljard euro per jaar voor de integrale woonopgave. Daarnaast is voor de overige opgaven een incidenteel bedrag nodig van ruim een miljard euro.

- **in krachtige regio's**

- Onze aanpak kenmerkt zich door samenhang, in landschappen, leefgemeenschappen, economische potentie etc.
- Er is ruimte voor een regionale aanpak met goed samenspel tussen platteland en stad.

* We sluiten aan bij het standpunt van de VNG: eerst de financiën en de bestuurlijke verhoudingen op orde en dan pas werken aan de inhoudelijke agenda. Concreet betekent dat:

1. tekort sociaal domein aanvullen en opschalingskorting afschaffen
2. taken en middelen in balans
3. herstel de verhoudingen in het huis van Thorbecke.

Agenda Platteland

alle 10 agendapunten op een rij

- 1 Landelijke souplesse en ondersteuning voor combivervoer goederen en personen
- 2 Verdergaande digitalisering platteland: met name voor die delen van het platteland waar de aanleg van glasvezel niet rendabel is voor marktpartijen
- 3 Investeren in bedrijventerreinen op het platteland met een goede landschappelijke inpassing, ontsluiting en voorzieningen
- 4 Subregionaal arbeidsmarktbeleid om jeugd en jonge professionals te interesseren voor carrières op het platteland
- 5 Landelijke toeristische gebiedsmarketingcampagne voor het Nederlandse platteland
- 6 Betere en bereikbare eerste- en tweedelijnszorg
- 7 Volkshuisvestingsfonds om samen te investeren in nieuwbouw, sloop, verduurzaming, herstructurering bestaande woningvoorraad en alternatieve innovatieve woonvormen op het platteland
- 8 Energiecoöperaties beter positioneren, beperkende regelgeving (zoals de Energiewet en Warmtewet) wegnemen en voorkomen dat marktpartijen voorrang krijgen. Randvoorwaarde hierbij is de verzwaring van het energienetwerk en realisatie van voorzieningen voor de opslag van warmte en energie.
- 9 Financieringsinstrument warmtetransitie voor verduurzaming particulier woningbezit op platteland en in lintbebouwingen
- 10 Ruimte voor de kracht van lokale gemeenschappen en krachtige agrarische bedrijven bij de aanpak van klimaatverandering en wateradaptatie (door rijk en provincie)

Randvoorwaarden

We werken vanuit een gezamenlijk perspectief, met voldoende geld, in krachtige regio's

We nodigen u uit om samen met ons de mouwen op te stropen voor deze agendapunten.

Zo vinden we, met de kracht en ruimte van het platteland, oplossingen voor de transitie in onder meer energie, wonen, zorg en klimaat, de grote opgaven van Nederland.

www.p-10.nl